

KOMPUTERYZACJA WYDZIAŁU GROMADZENIA I OPRACOWANIA ZBIORÓW BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ W TORUNIU

Dorota Komendzińska, Biblioteka Pedagogiczna w Toruniu

Przeprowadzenie komputeryzacji biblioteki oraz budowanie baz danych pomocnych czytelnikowi, a także pracownikom biblioteki stało się nie tylko wyzwaniem chwili, lecz przede wszystkim koniecznością. Dlatego też wymiana doświadczeń między bibliotekarzami wydaje się bardzo potrzebna, aby tej konieczności podołać najlepiej bez niepotrzebnej straty czasu i wprowadzania chaosu. Przedstawione uwagi pokazują wstępne zmagania z tymi problemami w Bibliotece Pedagogicznej w Toruniu. Intencją moją jest nie tyle zapis historyczny wydarzeń, co przywołanie pojawiających się w trakcie komputeryzacji problemów. Niektóre z nich dziś już są nieaktualne, inne pozostają dalej przeszkodą, i wciąż pojawiają się nowe. Świadomość tych problemów pozwoli tym, którzy do komputeryzacji się przygotowują oraz tym, którzy są w jej trakcie uniknąć powielania błędów swoich poprzedników. Komputeryzacja nie jest jednorazowym działaniem, lecz procesem ściśle związanym z działalnością biblioteki. Wymieniając doświadczenia przyczyniamy się do tego, aby nasze biblioteki działały sprawniej i bardziej profesjonalnie, a przy tym troszczymy się, aby w przyszłości czyniły to jeszcze lepiej.

Komputeryzacja Wydziału rozpoczęła się w 1993 roku. Na początek zakupiono dwa komputery IBM PC 386, 486 oraz drukarkę OKI. Parę miesięcy później pojawił się jeszcze jeden komputer IBM PC 386. W tym też roku rozpoczęto wdrażanie programu bibliotecznego SOWA, który jest pakietem programów umożliwiających zautomatyzowanie wielu procesów bibliecznych jak: gromadzenie, opracowanie, wyszukiwanie i tworzenie zestawień bibliograficznych oraz udostępnienie zbiorów. Niedostatki finansowe instytucji sprawiły, że komputery te nie tworzyły sieci lokalnej, pracowały autonomicznie. Trudno mówić w tej sytuacji o automatyzacji procesów bibliecznych. Mając do dyspozycji trzy komputery należało zastanowić się nad efektywnym zorganizowaniem pracy w taki sposób, aby uniknąć często opisywanej w literaturze fachowej sytuacji, kiedy to komputery wykorzystuje się jako maszyny do pisania.

Komputer o najlepszych parametrach technicznych przeznaczono do tworzenia kompleksowej bazy danych. Każda książka wprowadzona w module gromadzenia druków zwartych otrzymywała opis uproszczony (tj. autor, tytuł, wydanie, miejsce wydania, wydawnictwo, rok wydania). Uzupełnienie opisu o hasło przedmiotowe, klasyfikację dziesiętną, strefę opisu fizycznego odbywało się w module informacyjno-wyszukiwawczym z wcześniej przygotowanych i wydrukowanych kart katalogowych. Cztery osoby wprowadzające te informacje dzieliły się czasem pracy przy tym jednym komputerze. Było to działanie mało wydajne i bardzo uciążliwe. Prawie wszystkie czynności związane z formalnym i rzeczowym opracowaniem książek wykonywano podwójnie, bowiem cały ten czas równoległe z elektroniczną bazą danych prowadzono katalogi kartkowe. Osadzenie na jednym komputerze kompletnej bazy danych wydawało się ze wszech miar słuszne, albowiem cały czas podejmowane działania ukierunkowane były na stworzenie "mini" sieci w oparciu o Windows 95 i zakupiony nowy lepszy sprzęt IBM PC z procesorem Pentium II. Nie było też możliwości kupienia profesjonalnego oprogramowania sieciowego typu Novell. Po kilku nieudanych próbach w 1999 roku znaleziono informatyka, który w ramach naszych możliwości podjął się tego zadania. W "mini" sieci komputer IBM PC z procesorem Pentium II jest serwerem, komputery IBM PC 486 i 386 terminalami. Nadal jednak drukowane są karty katalogowe, ale przy wykorzystaniu znacznie lepszej drukarki Laser Jet 6L (nie ma traktora i nie potrzebuje papieru perforowanego). Dzięki temu wszystkie czynności wykonywane są komputerowo.

Baza danych Biblioteki składa się z opisów pełnych (z autopsji) oraz z opisów skróconych (z księgi inwentarzowej). Opisy pełne posiadają książki zakupione do biblioteki po 1993 roku, natomiast opisy skrócone otrzymują książki zakupione przed 1994 rokiem. Zasadą jest wpisywanie dokumentów od pozycji o najwyższym numerze inwentarzowym do pozycji o najniższym numerze inwentarzowym. Do tak stworzonych opisów trzeba będzie powrócić, aby je uzupełnić (opis bibliograficzny, rzeczowy). Opracowanie materiałów odbywa się zgodnie z drugim stopniem szczegółowości (PN). W procesie opracowania rzeczowego tworzone są automatycznie kartoteki wzorcowe dla haseł przedmiotowych, dla nazw wydawców, dla słów kluczowych i nazw osób. Struktura kartoteki powinna odzwierciedlać relacje

zachodzące pomiędzy jednostkami leksykalnymi, dlatego też w słowniku został zastosowany mechanizm odsyłaczy. Język haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej jest w naszej bazie danych językiem informacyjno-wyszukiwawczym. Każdy dokument tworzący bazę danych otrzymuje hasło przedmiotowe a bibliotekarz zobowiązany jest do zaznaczania relacji pomiędzy utworzonymi hasłami w oparciu o Słownik JHP BN. Stosowane są odsyłacze całkowite i uzupełniające. Ważne jest również to, aby od samego początku poprawnie prowadzić kartotekę wzorcową nazwisk. Obecnie bazę elektroniczną tworzy 50000 rekordów: 40000 tytułów książek z lat 1978-2003, a poza tym zbiory audiowizualne i programy nauczania.

Jest jeszcze coś, o czym należy pamiętać, w bibliotece powinien pracować tylko jeden program biblioteczny. Czytelnik szukający informacji musi mieć komfort przeglądania różnych baz danych według tych samych zasad.

Bardzo interesuje nas SOWA-win i SOWA-2. Dzięki uprzejmości autorów programu dysponujemy ich wersją edukacyjną. Już teraz przygotowujemy się do pracy w SOWIE-win i w SOWIE-2. Mamy nadzieję, że w niedalekiej przyszłości będziemy korzystać z tego oprogramowania. Póki, co bardzo interesowałaby nas wymiana doświadczeń z innymi użytkownikami programu SOWA. Moglibyśmy rozmawiać nie tylko na temat samego oprogramowania (technicznych możliwości), ale również merytorycznie o wykorzystaniu go w pracy bibliotekarza. Zapraszam wszystkich zainteresowanych do przesyłania swoich opinii, wniosków oraz sugestii na adres d.komen@bptorun.wx.pl